

MIA ROTH-ČERINA

SAKRIVENA ŠKOLA

GODIŠNJA KONFERENCIJA EUROPSKOG UDRUŽENJA ZA ARHITEKTONSKO OBRAZOVANJE

HIDDEN SCHOOL

EUROPEAN ASSOCIATION FOR ARCHITECTURAL EDUCATION ANNUAL CONFERENCE

The European Association for Architectural Education's Annual Conference took place at Faculty of Architecture in Zagreb from August 28th to August 31st 2019. Entitled 'The Hidden School', it aimed to discuss an architecture school's true character, the substance and the quality of architectural education in the broadest sense, and that which is beyond the stated curricula, yet – whether concretely manifested or subliminally perceived – embodies the culture of the school. It brought together nearly 200 attendants from different European schools, with guests from the United States. The range of tacit aspects or conspicuous specificities which make the educational path a unique one was proposed in five subcategories as basis for the call for papers. Over forty contributors, the topic during the three day event. [Translated by the author]

Godišnja konferencija i generalna skupština EAAE
Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
28.-31.8.2019.

Znanstveni odbor: Oya Atalay Franck, Roberto Cavallo,
Johan De Walsche, Harriet Harris, Siniša Justić,
Mia Roth-Čerina, Sally Stewart, Tadeja Zupancić

Arhitektonski fakultet bio je od 28.8. do 31.8.2019. domaćin godišnje konferencije Europskog udruženja za arhitektonsko obrazovanje EAAE, organizacije osnovane 1975. godine s ciljem unapređenja arhitektonskog obrazovanja i povezivanja europskih arhitektonskih škola. Ovaj događaj koincidirao je i s početkom akademske godine u kojoj Arhitektonski fakultet cijelom nizom događanja slavi stotu obljetnicu kontinuiranog obrazovanja arhitekata u Zagrebu i u Hrvatskoj. Proteklih nekoliko godina domaćini konferencije bili su Milano 2015., Delft 2016., Bordeaux 2017. i Porto 2018., dok je iduća planirana u Pragu.

Temu vezanu za arhitektonsko obrazovanje svake godine postavi, u suradnji s EAAE, institucija domaćin, odabrana putem otvorenog poziva fakultetima članicama, kojih je oko 150. Tema ovogodišnje konferencije bila je Sakrivena škola odnosno *Hidden School* i otvorila je diskusiju o onome što doista čini duh jedne arhitektonske škole. Administrativno neiskaziv, stvarni karakter škole opstaje u implicitnom, izraženom kroz prostore i ozračja u kojima se odvija, karizme učitelja, profile studenata, motive sadržaja kojima se bavi ili u neformalnim oblicima učenja – aspektima koji, bilo konkretno manifestirani ili podsvjesno percipirani, čine obrazovno iskustvo jedinstvenim. Istovremeno, oni su često izvan iskazanog kurikulumu pa izmiču administrativnim akreditacijskim kriterijima. Ipak,

čitanje između kurikularnih ili formalnih ređaka ključno je za stvarnu sadržajnu evaluaciju te se postavlja pitanje: je li moguće razviti alate za otkrivanje 'sakrivenog'? Ako sakrivena škola postoji kao paralelan ili nevidljiv proces, kao samogenerirana potraga za temeljnim odgovorima, a njezino tumačenje, manifestiranje ili čitljivost imaju toliko različitih mogućih aspekata – koji se od njih mogu identificirati? Uz godišnju je konferenciju stoga organizirana znanstvena konferencija koja je međunarodni krug edukatora i studenata pozvala da se prilozima pridruži raspravi.

U cilju otkrivanja manje očitih, ali inherentnih osobina koje mogu opisati fragmente i specifičnosti arhitektonskog obrazovanja, predloženo je pet tematskih cjelina unutar kojih je postavljen niz pitanja, odnosno okidača, na koje su sudionici bili pozvani odgovoriti ili proširiti njihov spektar. Prva tema usredotočila se na figuru učitelja i raspona profila koji on preuzima. Snažne, karizmatične osobnosti katkad personificiraju školu, ostavljajući trajno naslijeđe – formirajući zapravo njezin identitet. S druge strane, oni mogu biti manje dominantni nastavnici koji poticajem generiraju kvalitetno obrazovno iskustvo. Mogu biti dio znanstvene akademske zajednice, profilirani istraživačkim radom, ili djelatni arhitekti koji obogaćuju nastavu neophodnom i vitalnom vezom s praksom. Često su oba aspekta povezana u jednoj osobi. Unutar ove teme

pokušalo se otvoriti i temu značenja uloge nastavnika u otkrivanju vlastitoga puta budućeg arhitekta, odnosno kako potiče studenta da istražuje i otkriva kroz projekt, te koliko su važni autodidaktički procesi koji prate arhitektonsko obrazovanje. Druga je tema obradila temu sadržaja, motiva koji stoje iza sadržaja što ga postavljamo pred studente, odnosno implicitnog komuniciranja vrijednosnog sustava škole; tko je arhitekt kojega želimo proizvesti i kako postizemo ravnotežu između apstraktnih ili univerzalnih tema, ali i onih stvarnih, akutnih, da bismo u konačnici odgojili svestranog intelektualca sposobnog kulturološki i tehnički održivo pristupiti oblikovanju izgrađene okoline. Treća se tema bavila značenjem mjesta u kojem se obrazovanje odvija, odnosno mjere u kojoj ono utječe na obrazovni proces, okoliš škole i ishode. U širem smislu, također, koliko društveni i kulturni kontekst u kojem je škola smještena utječe na internu ili eksternu percepciju škole, te koliko se razlikuju škole koje su izolirane u odnosu na one ugrađene u gradsku okolicu, čak i ekstrapolirane ili raspršene. Ukratko, može li se definirati određena kvaliteta koja izravno proizlazi iz prostornog karaktera škole? Četvrta tema otvorila je pitanje studenta arhitekture specifičnoga, prepoznatljivog profila. Što ga točno motivira i kako fakulteti definiraju poželjna obilježja i interese? Budući da je proces uče-

nja u arhitektonskom studiju, temeljnoj jedinici nastave arhitekture, uzajaman, energija između učitelja i studenta zasigurno je recipročna, no može se istražiti i uloga horizontalnog učenja i razmjene među studentima istih ili različitih godina. Peta tema obradila je temu samoga obrazovnog procesa, u definiciji kojeg aktivnu ulogu imaju i nastavnici i studenti, i sadržaj i mjesta. Mogu li se formalno opisati te interakcije i koja je uloga neformalnog učenja koje se ostvaruje u izvannastavnim radionicama i drugim formatima?

Na poziv se odazvao 61 autor iz Europe i SAD-a, a nakon provedenoga recenzentskog postupka 34 je pozvano da temu izloži u paralelnim sesijama, dok je devetero pozvano da temu izlože posterom. Ukupno je na konferenciji sudjelovalo 150 registriranih sudionika, većinom dekana i prodekana europskih arhitektonskih fakulteta, mnogo pozvanih gostiju i zainteresiranih nastavnika Arhitektonskog fakulteta. Konferencijom su predsjedale Oya Atalay Franck, predsjednica EAAE i dekanica ZHAW u Winterthuru, te Mia Roth-Čerina, profesorica i prodekanica Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu. Gosti predavači/ce bili su: An Fonteyne, belgijska arhitektica, suosnivačica studija noAarchitecten i profesorica na ETH, koja je predavanje održala u formi dijaloga sa svojom studenticom Sarom Sherif; Will Hunter, osnivač i dekan London School of Architecture; Lesley Lokko, arhitek-

tica, spisateljica i profesorica britansko-ganskog podrijetla i dekanica Sveučilišta u Johannesburgu; Momoyo Kaijima, suosnivačica tokijskog Ateliera BowWow i profesorica na ETH; Marusa Zorec, osnivačica studija Arrea i profesorica na Arhitektonskom fakultetu u Ljubljani; Harriet Harris, arhitektica i teoretičarka koja je vodila doktorski program na Royal College of Art u Londonu, a tjedan dana uoči otvorenja konferencije stupila je na dužnost dekanice arhitektonskog odsjeka Pratt Instituta u New Yorku.

Na kraju konferencije održan je panel o smjeru razvoja arhitekture i ulozu obrazovanja, u kojem su sudjelovali: Thomas Vonier, predsjednik Međunarodnog udruženja arhitekata UIA; Georg Pendl, austrijski arhitekt i predsjednik Vijeca arhitekata Europe ACE; Rashida Ng, profesorica i predsjednica Udruženja arhitektonskih fakulteta sjevernoameričkih zemalja ACSA-e; Hazem Rashed Ali, profesor i predsjednik Konzorcija arhitektonskih istraživačkih instituta; Don Gray, predsjednik Saveza dekana arhitektonskih fakulteta Velike Britanije, te predavačice An Fonteyne i Sara Sherif. Razgovor je moderirala Oya Atalay Franck.

Nakon trodnevne konferencije za zainteresirane je goste organizirano putovanje u Rijeku i Opatiju s predavanjem arhitekta i profesora Arhitektonskog fakulteta Idisa Turata, koji je predstavio aktivnosti vezane za programski

pravac Slatko i Slano, što ga vodi u sklopu Europske prijestolnice kulture 2020. godine.

Uz predavanja, panele i diskusije, u tijeku konferencije organizirano je i nekoliko izložbi. *Young Talent Architecture Award*, bijenalna nagrada za najbolji diplomski projekt koju je inaugurirala Fondacija Mies van der Rohe u suradnji s EAAE i ACE, izložila je izdanje 2018. i dala pregled dometa 118 europskih arhitektonskih fakulteta. Izložbu je predstavila Ana Sala Giralt iz Fondacije Mies van der Rohe. Europsko udruženje studenata arhitekture, EASA, izložbom je predstavilo izuzetno uspješno izdanje godišnjeg skupa održanog 2018. u Rijeci, a Dora Gorenak, Filip Pracić i Marin Nizić predstavili su i rezultate međunarodne studentske radionice Course X koja se uoči konferencije održala na Arhitektonskom fakultetu. Usto, gostima konferencije bio je omogućen i pretpremijerni posjet izložbi „Kratka autobiografija škole Arhitektonskog fakulteta: 100 godina izobrazbe arhitekata” autora Andreja Uchytala i Melite Čavlović, koja je službeno otvorena 18. rujna u Muzeju hrvatske arhitekture.

Sazeci konferencije otisnuti su u izdanju TU Delft Open, uz suizdavace EAAE i AF-a Zagreb, a urednici su izdanja Mia Roth-Čerina i Roberto Cavallo. Vizualni identitet konferencije i cjelokupnog obilježavanja stogodišnjice fakulteta potpisuju Sven Soric i Hrvoje Spudić. [eaae2019.arhitekt.hr]